

১৫/০৫/১৫

১) মেটারনিক ব্যবস্থা বলতে কি বোঝায়? এই ব্যবস্থাকে কোথায় পড়েছিল? (15)

Signature of the invigilator

নেপোলিয়নের মৃত্যুর পরবর্তীকালে তিনি দু'মঞ্চে "The Age of Metternich" বা মেটারনিক চক্র। ঐতিহাসিক লিপিসমূহের মতে - ১৮১৫-১৮৪৮ খ্রীঃ পর্যন্ত ইউরোপের ইতিহাস হল - "Age of aspirations rather than achievement." বহুত আলোচ্য পর্বে অস্ট্রিয়ার চ্যান্সেলর প্রিন্স মেটারনিক ছিলেন প্রতিদ্বন্দ্বিতার মুক্ত প্রতীক। ইউরোপের অল্প স্বৈরাচারী রাজতন্ত্র, অভিজাততন্ত্র ও সামন্ততন্ত্র এর পুনঃ প্রতিষ্ঠা দেবাই ছিল মেটারনিকের বিচক্ষণ উদ্দেশ্য। আর এই উদ্দেশ্যে অসম্মত ক্ষমতা প্রগতি বিরোধী ও ঘোর রক্ষনশীল মেনীতি তিনি গ্রহণ করেন যেটিই ইউরোপের ইতিহাস মেটারনিক ব্যবস্থা বা মেটারনিক পদ্ধতি নামে পরিচিত। তিনি জিইনো কংগ্রেসের পর্বে- অস্ট্রিয়ার সাম্রাজ্যে অস্ট্রিয় স্মারক দ্বারা এক ইউরোপীয় রাজনীতিতে অস্ট্রিয়ার নেতৃত্ব ও প্রাধান্য অস্বীকার প্রতিষ্ঠা করা তাঁর পবিত্র লক্ষ্য হ'ল। Alfred Cobban তাঁর 'History of France' গ্রন্থে লিখেছেন - "Metternich was an Austrian minister, it was Austrian interest that guided his policy."

মেটারনিক গুল্লের মূল কথা হলঃ

- (I) ইউরোপে প্রাচ্য-বিশ্বের পর্বের রাজনৈতিক ব্যবস্থার পুনঃ প্রচলন করা।
- (II) নেপোলিয়ন কর্তৃক যে অসম্মত রাজ্য সিংহাসন হুত হ'ল, তাঁদের বঙ্গবর্ষকে স্ব-স্ব সাম্রাজ্য সিংহাসনে প্রত্যাবর্তন করা।
- (III) কালমরাদে ডিল্লির দ্বারা কামানীর জাতি-আন্দোলনকে মুক্ত করে এবং কামানীর অঙ্গ-সামিতির অস্ট্রিয়ার কর্তৃত্ব প্রতিষ্ঠা করা।
- (IV) জিইনো ব্যবস্থা বিশেষ করে জিইনো সাম্মান্য অধী-সীমান্ত অঞ্চল অক্ষুণ্ণ রাখা।
- (V) বিশ্বে ভারতীয় ক্ষেত্র অসম্মত ইউরোপে রাখা করা।
- (VI) গ্রীস অথবা স্বাধীনতার যুদ্ধে উরুগুয়ের বিরুদ্ধে অস্ট্রিয়ার কংগ্রেস, মেই অসম্মত মেটারনিক গ্রীসের স্বাধীনতা আন্দোলনকে বিধি বিধিবদ্ধ করা হ'ল।

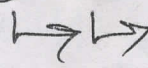
ইউরোপ মেটাৰনিক্সৰ বাস্তৱবাদ

মেটাৰনিক্সৰ নীতিও কাৰ্যবলী বুজাও হ'ল তাঁৰ জ্ঞানমিচ্‌গঠন ও জ্ঞানদৰ্শন।
 সমস্যাৰ দু-একটি কথা বলা দৰ্শন। ইতিহাস মেটাৰনিক্স বৰ্ধনকালতৰ প্ৰতিষ্ঠা
 হিমাৰ চিত্ৰিত হ'লও জ্ঞানমিচ্‌গঠনৰ ক্ষেত্ৰে তিনি মাৰ্গৰ অস্তিত্ব ছিল। আহি
 ও অস্তিত্বৰ প্ৰতি তাঁৰ আধাৰ আশ্ৰয় ও তিনি হোমোনিচ্‌গঠনৰ প্ৰায় প্ৰায় মান নি,
 তিনি স্থিতিকালতৰ পৰা চোৱা হ'লও গতিকালতৰ অস্তিত্বৰ জন্ম নি। তিনি
 বলাতন — 'Stability is not immobility.' ১৮৩৩ পৰা ১৮৪৮ জাল
 পৰ্যন্ত তিনি মে, নীতি অনুসৰন কৰিছিল, তাও বৰ্ধনকাল ও প্ৰতিক্ৰিয়াকাল
 বলা মান ২০টা অস্তিত্বকাল।

আমিমা অস্তিত্ব নীতি: আমিমা আমাৰ অস্তিত্ব বৰ্ধনৰ অস্তিত্ব
 মেটাৰনিক্স মে বিশাল কামিকৰ বা সৃষ্টিত পৰিষ্কাৰনা প্ৰহন কৰিছিল, তাও
 এক কথা মেটাৰনিক্সে কৰা বলা হ'ল। প্ৰথমতই মেটাৰনিক্স আমিমা আমা-
 ৰ অস্তিত্বৰ সৃষ্টিৰ বাবে বৰ্ধনৰ বিৰুদ্ধে আশ্ৰয় কৰে। তিনি জাল
 কৰে জালতন — জামান, কে, জাও, পোল, জাৰ, জামান ও ইতালী প্ৰতি
 জামিমাৰ অস্তিত্বৰ ক্ষেত্ৰে নিল আমিমা আমাৰ বিৰুদ্ধে যাব। এ কাৰণ
 মেটাৰনিক্সে কৰাৰ পুলিচি কামিমা ও আমিমা কামিমা প্ৰায়তন কৰে। সমস্ত
 মেটাৰ জাৰীতাৰ বাবে কৰা কৰে।

মেটাৰনিক্স তাঁৰ প্ৰতিক্ৰিয়াকাল নীতিৰে বৰ্ধনৰ বাবে অন্য আমিমাতে
 বিশিষ্টী স্তৰবাদ প্ৰবেশৰ অফল পথ বন্ধ কৰে। ইয়া আমাৰ উদাৰ নীতিৰ প্ৰচাৰ
 ক্ষেত্ৰে কামিমা জাৰ দুতে অস্তিত্ব-ৰাধাৰ কৰে। এ কাৰণ অস্তিত্ব প্ৰচাৰ স্তৰবাদ
 ও বাধ স্তৰবাদ স্তৰ কৰাৰ জাৰ জাৰ আমাৰ পুলিচি ও স্তৰ কৰে। আমাৰ প্ৰচাৰ
 জামিমাৰ অস্তিত্ব ও জাৰীতাৰ বাবে কৰে। তিনি তাঁৰ বৰ্ধন কালত
 বৰ্ধনৰ বাবে অন্য 'কামিমাৰ ডিক্ৰি' নামে এক স্তৰ নিৰ্বাৰতা জাৰী কৰে। তেনি
 স্তৰবাদ ও তাঁৰ প্ৰতিক্ৰিয়াকাল আমিমা প্ৰমাণিত কৰে হ'ল।

আমিমাৰ যাত্ৰা ক্ষেত্ৰে প্ৰগতিকাল স্তৰবাদ প্ৰবেশ কৰে না
 পাত, তাৰ জাৰ বিশিষ্টী কামিমাৰ স্তৰবাদ বিৰুদ্ধী অস্তিত্বৰ নিৰ্বাৰতা নিৰ্বাৰতা কৰে হ'ল।
 এ কাৰণে বিশিষ্টী কামিমাৰ পৰিষ্কাৰ-পৰিষ্কাৰ অস্তিত্ব-প্ৰতি ও ইতিহাস-ৰাধাৰ কামিমাৰ পৰিষ্কাৰ
 কৰে কৰে হ'ল। দুই-অস্তিত্বৰ বাবে জাৰীতাৰ বাবে অন্য কামিমাৰ জাৰীতাৰ
 তাৰ জাৰ অস্তিত্ব স্তৰ কৰে ও বিশিষ্টী কামিমাৰ পুলিচি নিৰ্বাৰতা কৰে হ'ল।
 জাৰে মেটাৰনিক্স আমিমা আমাৰ এক পুলিচি কামিমাৰ পৰিষ্কাৰ কৰে।

উত্তর উত্তর

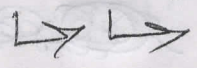
9735708842

আমানী সংক্রান্ত নীতিঃ - আমানীৰ উপৰু স্বেচছানিক নিয়ন্ত্ৰন হিন প্ৰাৰ নিৰ্ভৰতা। এ ক্ষেত্ৰে তাৰ প্ৰথম প্ৰদৰ্শন ২য়ঃ ত্ৰিভুজা ব্ৰহ্মা অনুস্ৰাণে আমানী বাদ্ধনিক নিৰ্ভৰতাৰ 'Confederation' নামক কামৰ অৰ্থ গণনা। এ বস্তু এৰু দ্বাৰা আমানীত অৰু প্ৰকাৰ জাতিপ্ৰতাৰাধী ও উদ্বাৰ্ণনৈতিক অৰুপ্ৰাণেৰু প্ৰাৰতৰ বিলোপীতা কৰা। স্বেচছানিক আনতন প্ৰঃ - আমানীত কিঞ্চিৎ ও বুদ্ধিচীৰীমা প্ৰদৰ্শন বিলাক কৰু দ্বাৰা - আমানীত দ্বাৰা জাতিপ্ৰতাৰাধী প্ৰকাৰ খৰাণে পাৰে। সে কৰণে তিনি কালপ্ৰবাণ্ড (Caldabad) নিৰ্দেশন নামা জাৰী কৰে - কুপ্ৰদেণ্ড জোপন কামিত্তিহিনী হৰে দেণ, এৰু সে অৰু বিলোপীতাৰু পৰন-পাৰন ও জোপন নকৰু দ্বাৰী বা পৰ্য-ক্ৰেণ নিৰ্ভাৰ কৰুণ।

কাজিৰামবাৰুৰ কামিত্তি অনুস্ৰাণে স্বেচছানিক প্ৰকাৰত হিন নিৰ্দেশনামা জাৰী কৰুণ। উল্লেখ্য ১৫-২০ খ্ৰীঃ তেপলমে গন বিজ্ঞাণে অৰুনা শল - স্বেচছানিক প্ৰদৰ্শনামতা প্ৰোপাৰ ক্ৰেণে ~~কৰু~~ কৰু ২য় - সে কামৰ বিলোপী-অৰুপ্ৰাণে খৰাণে কাজি অৰুপাৰ সে কামৰ অৰুপ্ৰাণে কাজি প্ৰাৰতা কৰু কিঞ্চিৎ কৰুণ। আৰাৰ জুলাই বিলোপৰ কাল (১৫-৩০) পামা, স্বেচছানী ও স্বেচছানী বাৰু গন অৰুপ্ৰাণে প্ৰদৰ্শন অৰুপ্ৰাণে ২য় ক্ৰেণে অৰু অৰুপ্ৰাণে বৰু ২য় অৰু। কিন্তু ১৫-৩০ গু পৰ অৰু স্বেচছানিক প্ৰকাৰ ও অৰুপ্ৰাণে প্ৰাৰ পেৰে মাৰু। কাল ১৫-৩০ অৰুপ্ৰাণে তাৰ কামৰ ব্ৰহ্মা হৰে পৰুণ মাৰু। এৰু কৰুণ বৰুমা মাৰু - তেতিয়াৰু নীতি ও পৰুণি সে কৰুণে অৰুপ্ৰাণে হৰু পাৰে না, আমানীত স্বেচছানিক প্ৰকাৰ তা প্ৰমাণ কৰুণ।

ইতালী সংক্রান্ত নীতিঃ - স্বেচছানিক ত্ৰিভুজা ব্ৰহ্মাৰ দ্বাৰা - ইতালীৰ জাতিপ্ৰতাৰাধী অৰুপ্ৰাণে কৰু - অৰুপ্ৰাণে ইতালীৰ পৰু অৰুপ্ৰাণে কৰুণ। এৰু ইতালীৰ জাতিপ্ৰতাৰাধীতু হামিৰু কৰুণে জাৰু লোপালিগ্ৰাণে অৰুপ্ৰাণে কৰুণে লোপালিগ্ৰাণে ও অৰুপ্ৰাণে ত্ৰিভুজা ব্ৰহ্মাৰ নিৰ্ভাৰণে প্ৰঃ প্ৰকাৰেণ ২য়, স্বেচছানিক অৰুপ্ৰাণে ২য় ক্ৰেণে তা লোপ ২য়। এৰু কালে অৰুপ্ৰাণে, দৰু ইতালীৰ বুদ্ধিচীৰীমা অৰুপ্ৰাণে ২য়।

গ্ৰীষ্ম সংক্রান্ত নীতিঃ - স্বেচছানিক অৰু জাতিপ্ৰতাৰাধী বিলোপী নীতি এৰু বৰু হৰুপ্ৰাণে হৰু - গ্ৰীষ্ম অৰুপ্ৰাণে প্ৰাৰ অৰুপ্ৰাণে অৰুপ্ৰাণে প্ৰাৰ অৰুপ্ৰাণে, অৰুপ্ৰাণে অৰুপ্ৰাণে অৰুপ্ৰাণে গ্ৰীষ্ম অৰুপ্ৰাণে অৰুপ্ৰাণে ২য় ক্ৰেণে অৰুপ্ৰাণে অৰুপ্ৰাণে অৰুপ্ৰাণে। কিন্তু স্বেচছানিক গ্ৰীষ্ম অৰুপ্ৰাণে অৰুপ্ৰাণে পৰুণ কৰুণে অৰুপ্ৰাণে অৰুপ্ৰাণে গ্ৰীষ্ম অৰুপ্ৰাণে অৰুপ্ৰাণে হিন নিৰ্ভৰ বিলোপ অৰু ইতালীৰ কৰুপ্ৰাণে পৰুপ্ৰাণে, অৰুপ্ৰাণে গ্ৰীষ্ম অৰুপ্ৰাণে অৰুপ্ৰাণে অৰুপ্ৰাণে অৰুপ্ৰাণে

পছন্দ করেন নি। বন্দ্যন অঞ্চল বন্ধন প্রাচীন আদিম যুগে চাষা-হিন্দী, চাষ ও তাঁর এই বিপ্লবিতা আন্তর্জাতিক শ্রীমতের আধীনতা উল্লেখ্য পাণ্ড-নি।

শ্রীমতের নৈতিক ব্যবস্থার ক্ষয় পতন ও মূল্যায়নঃ

১৮১৫ থেকে ১৮৪৮ সাল পর্যন্ত ইউরোপীয় রাষ্ট্রনীতিতে শ্রীমতের নৈতিক অস্তিত্ব হ্রাস পড়েছিল এবং তাঁর নীতি ও ব্যবস্থাকে ক্ষেত্র করে ইতিহাসবিদের মত বিতর্কের অন্ত নেই।

• বিপক্ষে যুক্তিঃ অন্যদিকে শ্রীমতের নৈতিক জাঁড়া, বন্ধনশীল ও প্রতিশ্রুতি-শীল বলে তাঁর জাতির সমালোচনা করেছেন আধুনিক ইতিহাসবিদগণ মর্শে-
লিপ্সন মারফটন - শ্রীমতের নৈতিক মূল্যায়নকারী হুগো ফ্রাঙ্কফোর্টের
 অর্থায় তাঁর নীতি ছিল চোরাবালির উপর প্রতিষ্ঠিত। ফরাসি তাঁর নীতি - মর্শে ফরাসি
 ইতিহাসকারী ছিল না। অতএব ১৮১৫-১৮৪৮ পর্যন্ত ইউরোপের ইতিহাস ছিল
 প্রত্যাশা বা আকাঙ্ক্ষার যুগ, পরিপূরণের যুগ নয়। (Age of aspirations
 rather than achievement.)

দ্বিতীয়তঃ শ্রীমতের নীতি মূলত কিছু দিব্য জ্ঞান প্রাপ্তকন ছিল।

মর্শে ইউরোপে আবার বিপ্লব ও যুদ্ধের আকাঙ্ক্ষা এবং নেপোলিয়নের প্রত্যাব-
 -তনের আকাঙ্ক্ষা ছিল ততদিনে শ্রীমতের নৈতিকত্ব স্মৃতিকালীনতা বন্ধন করে। ইতিহাসবিদ
 স্যামুয়েল মিলিঙ্গও বলেন যে - "বনস্কান্ড, ভীত ইউরোপীয় - প্রচণ্ডত্ব তিনি
 প্রাপ্তকনীয় - ক্ষান্তি ও স্মৃতি হের।"

তৃতীয়তঃ শ্রীমতের নৈতিক যদি - পুরাতন যুদ্ধের স্মৃতিসময় দিচ্-

গুলির স্মৃতি না বোধিত ভারবীয়ায় সম্রাটের চেয়ে অব্যতন তাহলে তাঁর
 নীতি ইউরোপের ইতিহাসের দ্বারা পরিত্যক্ত। এ কারণে শ্রীমতের নৈতিক
 একটি ক্ষতি হইলঃ পরিবর্তনের প্রাপ্তকনকে তিনি উপেক্ষা করে
 পাঠ নি। ইতিহাসবিদ Fisher তাঁর 'A History of Europe'
 বইতে লিখেছেন - "The idea that Europe could be ruled

on principles of negative Conservatism was wholly chimerical."

Lokeswar Manna
 Dept of History.

(4)

~~Signature~~